

Леонко Г. М.
УДПУ ім. Павла Тичини

ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Досить часто, молодь і старші покоління українців навіть не здогадуються про те, що Т. Шевченко був не тільки поетом, а й педагогом. Педагогічні погляди митця відображаються у багатьох творах, з яких ми можемо почерпнути щось як для себе, так і навчити чогось молодших.

Піддаючи різкій критиці тогочасну систему виховання, Тарас Шевченко одночасно з цим мріяв про справжню народну школу, яка б давала учням міцні, глибокі знання, і виховувала в душі любові до рідної мови. Під кінець свого життя він з великим ентузіазмом зустрів звістку про появу недільних шкіл, бо й справді, то був важливий крок у боротьбі за поширення освіти серед трудящих. Перебуваючи в Петербурзі, поет підтримував найтісніші зв'язки з діячами цих шкіл, всіляко стимулював їх роботу. Виявлено архівні матеріали, які свідчать про спільну діяльність Шевченка і Чернишевського в справі організації недільних шкіл і в самій столиці.

У листах до М. Костомарова та М. Чалого Шевченко підкреслював, що необхідно створити спеціальні підручники для цих шкіл. Сам він взявся за написання одного з них – «Букваря Южнорусского» і закінчив роботу над ним в 1860 році, вже будучи тяжко хворим. Л. Жемчужников пізніше згадував: «В это время (зима 1860–1861) его сильно занимал вопрос грамотности народа, книжках для него, и он написал прекрасно составленный Букварь».

Включаючи в свій «Букварь» зразки народної творчості, Шевченко цим самим надавав навчанню народного характеру, аби в школі діти спілкувалися рідною мовою. Бо, на його думку, існуюча освіта була не народною. Вона ро-

звивала в людях «несамознательность», наслідуваність, і тому таку школу потрібно було «перешколити». «В школе, – пише Тарас Григорович, – нас всему научат, кроме понимания своего милого родного слова. О, школа, школа! Как бы тебя скорее перешколить. Я знаю, как это сделать».

Ведучи наполегливу боротьбу за народну освіту, Т. Шевченко не міг облишити вчителя, впливу виховання на формування його особи. Народний учитель самовіддано служить людям, своїй батьківщині. Саме таким педагогом був для Шевченка І. Котляревський, змальований ним у повісті «Близнецы».

Винятково важливу роль у правильному вихованні людини Тарас Григорович відводив сім'ї, побожно ставився до жінки – матері: «Слово мати – велике, найкраще слово!». Глибокою повагою до матері-трудівниці пройнято багато його творів («Катерина», «Наймичка», «Сова»). Разом з цим, на сторінках творів Шевченка зображені і сім'я, у якій виховувались нероби, егоїсти. У гостро сатиричному плані показані батьки – представники середніх верств населення, які будь якими засобами намагалися ввести своїх дітей у «вищий» світ (проблема актуальна і сьогодні).

Отже, можна впевнено стверджувати, що Т. Шевченко у своїй літературній спадщині висловив багато думок про освіту та виховання, роль сімейного виховання у становленні особистості.